

Naar een Twentse Taalbank

Door Goaitsen van der Vliet in 't *Inschrien* 2009-4

De Vereniging Oudheidkamer Twente zet zich sinds 1905 in voor het verzamelen, het behoud en het ontsluiten van Twents cultureel erfgoed. Tot voor kort betrof dit voornamelijk erfgoed in materiële zin en bleef de taal van Twente buiten beschouwing. Met de instelling van de Twentse Taalbank is hier verandering in gekomen.

De oude streektaalen van Nederland verliezen terrein ten gunste van de landstaal, de ene sneller dan de andere. Ook in Twente staat de positie van de streektaal onder druk, nu steeds meer kinderen in dit gewest voornamelijk of enkel in het Nederlands worden grootgebracht. Met het teruglopen van het aantal sprekers dreigen op den duur ook veel Twentstalige geschriften en geluidsopnames verloren te gaan.

Een en ander is voor de Oudheidkamer Twente reden om, naast haar andere activiteiten, zich nu ook te richten op het verzamelen en bewaren van dit cultureel erfgoed en het opzetten van een informatiecentrum dat het publiek, nu en in de verre toekomst, een totaaloverzicht van uitingen in de Twentse taal kan geven. Bij die voorlichtingsfunctie gaat het dus niet alleen om het ontsluiten van de eigen collectie, maar om het systematisch in kaart brengen en toegankelijk maken van een paar eeuwen Twents in alle mogelijke vormen.

Het vastleggen en beschrijven van de taal zelf is niet het doel. Daar is en wordt al wel het een en ander aan gedaan, bijvoorbeeld in het meerdelige woordenboek van de Overijsselse dialecten van de IJsselacademie en het digitale vertaalwoordenboek Dialecticon Twents. Het gaat in dit verband om alles wat er *met* de streektaal is gedaan. Hoe er in en hoe er over werd geschreven, hoe er werd gesproken en gezongen. Er is nog veel te doen op dit gebied. Want nog nergens bijvoorbeeld worden alle Twentstalige grammofoonplaten bewaard of kan gevonden worden wat er in de loop der jaren is verschenen. Van de meeste Twentse streektaalschrijvers is niet te vinden wat ze allemaal hebben geschreven. En her en der in stoffige uithoeken liggen oude Twentstalige teksten, die door een volgende generatie misschien wel worden weggedaan.

De Oudheidkamer Twente wil nu een zo compleet mogelijk overzicht opbouwen van uitingen in en over de Twentse taal. Als een monument dat van zichzelf een grote waarde vertegenwoordigt. Een verzameling die publiek en onderzoekers, nu en in de toekomst, een schat aan informatie kan bieden, via een website en via musea die onderdelen ervan ter inzage hebben of tentoonstellen. De Oudheidkamer doet dit alles onder de noemer Twentse Taalbank.

De Twentse Taalbank houdt zich actief bezig met het lokaliseren, het verzamelen, het archiveren, het inventariseren, het beschrijven, het digitaliseren en het toegankelijk maken van een paar eeuwen uitingen in en over de Twentse streektaal. De verzamelde media kunnen worden bewaard in een eigen archief, maar net zo goed in andere archieven, in musea en bibliotheken. Vastgelegd wordt wat er is en waar zich dat bevindt, eventueel onder welke omstandigheden. En tot wie men zich kan wenden voor behoud bij dreigende vernietiging. De verzameling wordt ook uitgebreid met eigen registraties, bijvoorbeeld door het opnemen van vertellers uit verschillende delen van Twente, zodat de veelheid aan klankkleuren van de streektaal voor altijd hoorbaar kan blijven.

De Twentse Taalbank wil zich aan het publiek presenteren op een website met allerlei zoekmogelijkheden naar de geregistreerde taaluitingen, met een tijdbalk en een overzicht van auteurs met bio- en bibliografieën. Vanzelfsprekend zullen ook langs die weg bijzondere handschriften en andere toepasselijke media kunnen worden bekeken of beluisterd als het geluidsfragmenten betreft. Via de website willen we ook mogelijkheden scheppen om het publiek bij het werk te betrekken, door open te staan voor correcties en aanvullingen, het stellen van gerichte vragen en het doen van onderzoeksvoorstellen. Ook de inzet van vrijwilligers is van groot belang voor het slagen van het project.

Al het verzamelde materiaal wordt toegevoegd aan de collectie van de Vereniging Oudheidkamer Twente, die in haar meer dan een eeuw lange bestaan heeft laten zien, dat zij staat voor continuïteit wat het veiligstellen van Twents cultureel erfgoed betreft. Niet als museum of mediatheek, maar in de eerste plaats als verantwoordelijk beheerder. Voor het onderbrengen en

het publiek toegankelijk maken van delen van de collectie werken we samen met andere partijen. Zo worden veel van onze bezittingen tentoongesteld in het museaal centrum TwentseWelle in Enschede.

De Mondriaanstichting heeft de Oudheidkamer subsidie toegekend om de plannen voor de Twentse Taalbank verder uit te werken, zodat we serieus van start konden gaan. Ondertussen zijn we ook al begonnen met het lokaliseren en verzamelen van relevant materiaal en het leggen van contacten met instanties die iets voor ons kunnen betekenen. Want alleen redden we het natuurlijk niet.

Oproep aan het publiek

We vragen iedereen een keer goed rond te kijken op zolders, in kasten en in kelders, of er misschien nog spullen liggen die voor de Twentse Taalbank van belang kunnen zijn. Zoals grammofoonplaten, teksten en opnames van revue's, voordrachten, liedjes en toneelstukken, boeken, tijdschriften, brieven, correspondentiekaarten, handschriften, advertenties, brochures, uitnodigingen en programmaboekjes. Meestal geldt: hoe ouder hoe beter, maar dat hoeft niet altijd zo te zijn. Alom bekende boeken en tijdschriften zijn van minder belang, tenzij ze van aantekeningen zijn voorzien. Ook informatie over en foto's van Twentse auteurs kunnen heel interessant voor ons zijn. Niet dat we alles onmiddellijk willen komen ophalen, want het gaat er in de eerste plaats om, dat we van het bestaan ervan op de hoogte zijn. Over schenking of bruikleen is dan altijd nog te praten.

Vrijwilligers

Zonder vrijwilligers kan de Twentse Taalbank niet functioneren. Er is veel te doen: het vinden van Twentse taaluitingen bij de mensen thuis, in archieven of in oude kranten en tijdschriften, het beschrijven ervan, het verzamelen van aanvullende gegevens door middel van onderzoek, het invoeren van gegevens, het vertalen van bijzondere handschriften, het digitaliseren of maken en zonodig bewerken van geluidsopnames, enzovoort. Werk aan de winkel dus voor streektaalliefhebbers die graag iets willen bijdragen om de Twentse Taalbank tot een succes te maken.

Contact

De Twentse Taalbank is gevestigd in het pand van de Oudheidkamer Twente, Stroinksbleekweg 12b, 7523 ZL Enschede, tel. 053 478 7447, e-mail postbus@twentsetaalbank.nl.